

BABIČČINO ÚDOLÍ

Krajinný okrsek č. 14

Výměra okrsku	1319 ha
Zájmové obce	Červená Hora (72 ha), Vestec (0 ha), Červený Kostelec (182 ha), Slatina nad Úpou (292 ha), Česká Skalice (483 ha), Lhota pod Hoříčkami (14 ha), Žernov (276 ha)
Typologie dle ZÚR	Lesozemědělské krajiny, zemědělské krajiny
Základní popis	Severojižně protáhlý okrsek nepravidelného tvaru sledující údolí meandrovitého toku Úpy od Havlovic a Vízmburku na severu po Ratibořice a Č. Skalici na jihu. Kaňonem sevřená říční niva se od podhorských severních partií směrem k jihu postupně rozšiřuje až po Českoskalicko, kde nejprve laterálním kanálem napájí vodní nádrž Rozkoš a poté dalšími meandry vstupuje do zastavěného území. Svahy kaňonu jsou pokryty lesními porosty, krajina za hranou údolí je zemědělského

	charakteru – převážně polní, z menší části pokrytá loukami, v okolí Ratibořic i ovocnými sady. Mimořádně cenné přírodní území s minimem civilizačních zásahů, autenticitou prostředí a silným historickým či literárním příběhem. Silná atraktivita prostředí s dynamikou proměn lesnatého údolí s řadou orientačních bodů a kultovních míst ve střídání s jasně vymezenými nivními loukami. Vymezení okrsku širšími krajinnými horizonty, ne jen zlomovými hranami údolí Úpy.
--	--

Vlastní krajina dle ÚSK KHK	Zvičinsko-kocléřovský hřbet, Českoskalicko
Katastrální území	Červená Hora (72 ha), Vestec u Hoříček (0 ha), Lhota za Červeným Kostelcem (73 ha), Stolín (109 ha), Slatina nad Úpou (292 ha), Česká Skalice (112 ha), Malá Skalice (48 ha), Ratibořice u České Skalice (260 ha), Zlích (64 ha), Světlá u Hoříček (14 ha), Žernov u České Skalice (276 ha)
Platná ÚPD	ÚPSÚ Červená hora 1997, Zč.1 ÚPSÚ Červená hora 2000, Zč.2 ÚPSÚ Červená hora 2006, rozpracovanost ÚP Červená hora, ÚPO Slatina nad Úpou 2003, Změna č. 1 ÚPO Slatina nad Úpou 2005, rozpracovanost ÚP Slatina nad Úpou, ÚP Žernov 2014, změna č. 1 ÚP Žernov 2017, ÚP Česká Skalice 2017, ÚP Červený Kostelec 2017, ÚPO Slatina nad Úpou 2003, Změna č. 1 ÚPO Slatina nad Úpou 2005, rozpracovanost ÚP Slatina nad Úpou, ÚPO Lhota pod Hoříčkami 2002, změna č. 1 ÚPO Lhota pod Hoříčkami 2009, změna č. 2 ÚPO Lhota pod Hoříčkami 2009, rozpracovanost ÚP Lhota pod Hoříčkami, ÚPO Vestec 2004, změna č. 1 ÚPO Vestec 2011, změna č. 2 ÚPO Vestec 2015
Zpracované komplexní pozemkové úpravy	Slatina nad Úpou - ukončena 2003; Stolín - ukončena 2014; Světlá u Hoříček - ukončena 2011; Žernov u České Skalice - ukončena 2011; Ratibořice u České Skalice - předpokládané zahájení 2021; Červená Hora - zahájena 2014

RÁMCOVÉ PODMÍNKY VYUŽITÍ (ÚZEMNÍ PLÁNY OBCÍ)

Podmínky pro uspořádání krajiny (vztah sídlo krajina)	<p>Urbanistická koncepce a její vztah ke koncepci krajiny v rámci okrsku (sídlo-krajina) je co do zachování či zlepšení stavu podmíněna následovně:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Autenticita prostředí jasnou prioritou v dalším rozvoji území, cestovní ruch může území využít, pokud jej negativně neovlivní. Opatření pro útlum návštěvnosti zatím nejsou potřebné; • Krajinný údolní prostor vcelku zřetelně definován i chráněn, žádné nové lokality ani jednotlivé stavby; • Nový rozvoj individuální rekreace není podporován – byl ukončen.
Využití ploch	<p>Mezi podmínky pro návrh změn ploch v ÚP obcí, rozvoj a ochranu jejich urbanistických hodnot patří zejména:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Výraznější rozvoje pouze od České Skalice (SM, BI, OS) spíše skryté od údolní polohy, tedy přijatelné, pokud nebudou výškové; • Návrh VVN napříč údolím Úpy severně Č. Skalice ohrožuje autenticitu údolí a může atakovat nepříznivě závěr údolí v pohledech z příčné údolní cesty od Zlích k Ratibořicím. Nutno věnovat mimořádnou pozornost, prověřit působení nebo přemístit záměr na trasování linií infrastruktury; • Další rozvoje nepatrné: Ratibořice a Žernov (plochy SV), Slatina nad Úpou (BV) jsou prostorově neexponované, v ostatních obcích žádné;

	<ul style="list-style-type: none"> Boušín (návrh BV) s výhradami, neb se otevírá nová lokalita bydlení u kostela.
Podmínky pro turismus a rekreační využití krajiny	<p>Stabilizaci, potlačení či rozvoj rekreačního potenciálu území je třeba regulovat a stanovit podmínky pro hlavní turistické cíle následovně:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nové aktivity turistického ruchu omezeně připustit, vždy však při zachování autenticity přírodního prostředí, tedy vždy bez zásahu do ceněné údolní polohy ani do okolních přírodních kulis prostředí. Aktivity pobytové, tedy spíše turistického, cyklistického a nestavebního charakteru; v NPP BÚ stezky nerozšiřovat Podpora turistických okruhů, tras rozličných délek, cyklo a hipoturistiky; Podpora podpůrné infrastruktury a služeb, pokud budou v neexponovaných polohách; Podpora alespoň sezónního dopravního vztahu MHD Č. Skalice - Ratibořice; Podpora vodáckých aktivit bez stavebních doprovodů (jen mola); Posílení návštěvnosti dalších cílů (Rýzmburk, kostel na Boušíně, Rozkoš – alternativní koupání při znečištění VN aj.).
Ochrana přírodních hodnot	<p>NPP Babiččino údolí – postupovat dle schváleného plánu péče. EVL Babiččino údolí - Rýzmburk - postupovat dle SDO Mimo maloplošná zvláště chráněná území se jedná převážně o lesní porosty na svazích údolí a údolní nivu a vodní tok Úpy. Tyto plochy v rámci ÚPD konzervovat jako primárně nezastavitelné území. V území nepřipustit některé historicky navrhované technologické a jiné zásahy do hodnot údolí (např. dříve uvažované VVN Česká Skalice sever).</p>
Ochrana kulturních a historických hodnot	<p>K univerzálně platným kulturně historickým hodnotám v celostátním měřítku patří národní kulturní památky areálu a zámku v Ratibořicích s areálem Babiččiny údolí a Staré bělidlo jako místo významné události – dějiště románu Boženy Němcové Babička. Tyto jsou navíc situovány do těžiště relativně neporušeného terénního útvaru – konkávního prostoru kaňonu a nivy řeky Metuje, v jehož rámci se nachází řada dalších nemovitých kulturních památek (viz výše), jakož i rozlehlé území stejnojmenné národní přírodní památky. Jedná se o unikátní spojení kulturních a přírodních hodnot, navíc provázaných legendou historických událostí. K hlavním principům ochrany kulturních a historických hodnot patří:</p> <ul style="list-style-type: none"> Plně podporovat dominanci přírodního prostředí nad zásahy člověka, klid a čistotu prostředí ve všech aspektech; Dodržovat limity ochrany přírody a krajiny i v návštěvnický zatížených oblastech.
Ochrana estetických hodnot a krajinného rázu	<p>Stěžejní hodnotou krajinného okrsku je údolí meandrovitého toku Úpy od Havlovic a Vízmburku na severu po Ratibořice a Č. Skalici na jihu. Kaňonem sevřená říční niva se od podhorských severních partií směrem k jihu postupně rozšiřuje až po Českoskalicko, kde vstupuje do zastavěného území. Vegetační kryt - svahy kaňonu jsou pokryty lesními porosty, krajina za hranou údolí je zemědělského charakteru – převážně polní, z menší části pokrytá loukami, v okolí Ratibořic i ovocnými sady. Území je cenné svým přírodním charakterem s minimem civilizačních zásahů a autentickou prostředím se silným historickým či literárním příběhem. Jeho atraktivita je dána i dynamikou proměn lesnatého údolí ve střídání s jasně vymezenými nivními loukami. Vymezení okrsku zahrnuje i širší krajinné horizonty, ne jen zlomové hrany údolí Úpy. K nejdůležitějším principům ochrany krajinných hodnot patří:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zachovávat autentičnost a nepoškozenost podélných průhledů údolím a všemi jeho sekvencemi;

	<ul style="list-style-type: none"> • Posilovat úlohu orientačních prvků přírodního i civilizačního charakteru (žříceniny, kostely, osamocené stromy, mostky, sochy, osamocené stavby atd.) nepřipustit jejich likvidaci nebo neadekvátní náhrady.
Podmínky pro zlepšení vodního režimu	<p>Rámcově vymezené plochy údolní nivy řeky Úpy v ÚPD či podrobnějších plánech zpřesnit a zajistit jejich nezastavitelnost.</p> <p>Zajistit opatření podporující retenci v nivách (záplavová území), včetně ochrany stávajícího stavu zachovalých úseků vodního toku Úpy. V určitých omezených úsecích toku je možné uvažovat o realizaci dílčích opatření pro zlepšení hydromorfologické struktury toku a nivy.</p> <p>(Řečiště Úpy bylo v úseku od Viktorčina splavu k České Skalici regulováno, slepá ramena uprostřed nivy byla zasypana. V jižní části nivy Úpy byl v letech 1874–1876 zbudován rozsáhlý systém závlah, tzv. hřbetin, k melioraci luk (k zavodňování, odvodňování a hnojení). Mezi dvěma souběžnými přírodnými kanály byl vybudován systém přivaděčů, sběrných struh, propustí a přeronomových tabulí.)</p> <p>Vhodné by bylo provést ukázkovou rekonstrukci malé části historických hřbetinových závlah. Tyto závlahy v minulosti sloužily při zvýšených průtocích pro přívod živin na luční pozemky a v období letních přísušků plnily funkci klasické závlahy. Obnova by byla přínosná především z hlediska kulturně-historického. Této problematice se věnují např. zpracované studie: „Studie rekonstrukce historických hřbetinových závlah v Ratibořicích, okr. Náchod“ – KV AQUA, Doc. Ing. Karel Vrána, CSc. a „Využití historického závlahového systému pro revitalizaci NPP Babiččino údolí“ – Ing. Miloslav Šindlar a kol. (citováno z plánu péče).</p>
Podmínky protierozní ochrany a ochrany ZPF a PUPFL	<p>Zemědělská půda v okrsku se rozprostírá přibližně na 516 ha, což činí okolo 39 % výměry celého okrsku. U 65 % půdních bloků je evidována kultura standardní orná půda, u přibližně 32 % půdních bloků je evidován trvalý travní porost a u zhruba 2 % jsou evidovány ovocné sady.</p> <p>Nové zastavitelné plochy je doporučeno situovat mimo půdy s nejvyšší produkční schopností. Tyto plochy je nutno vymezovat v souladu s § 55 odst. 4 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu a § 4 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. V případě realizace záborů zemědělského půdního fondu a vymezování nových zastavitelných ploch je doporučeno vymezovat tyto plochy takovým způsobem, aby docházelo k co nejnížší fragmentaci zemědělského půdního fondu. Důležité je především zamezit vzniku podměrečných ploch, které nejsou z hlediska dalšího zemědělského užívání účelně využitelné.</p> <p>Lesní porosty tvoří v rámci okrsku přibližně 568 ha, což činí téměř 43 % výměry celého okrsku. Z hlediska kategorizace se v území vyskytují lesy hospodářské a lesy zvláštního určení. Z hlediska podrobnějšího popisu lesních ekosystémů dominují hospodářské lesy jehličnaté, bučiny, suťové lesy, doubravy a dubohabřiny. Klasifikace dle smíšenosti vykazuje zastoupení jehličnatých lesů přibližně 44 %, smíšené porosty pak mají zastoupení přibližně 43 %. Z hlediska potenciální přirozené vegetace lze v území identifikovat oblast bikové a jedlové doubravy, střemchové jaseniny a černýšové dubohabřiny. Zájmový okrsek se nachází ve druhém – buko-dubovém a třetím – dubovo-bukovém lesním vegetačním stupni.</p> <p>V případě realizace záborů pozemků určených k plnění funkce lesa a vymezování nových zastavitelných ploch je doporučeno vymezovat tyto plochy takovým způsobem, aby docházelo k co nejnížší fragmentaci lesních porostů – pozemků určených k plnění funkce lesa. Důležité je především zamezit vzniku podměrečných ploch, které nejsou z hlediska dalšího hospodaření účelně využitelné a zároveň představují potenciální riziko z hlediska snížení jejich ekologické hodnoty.</p>

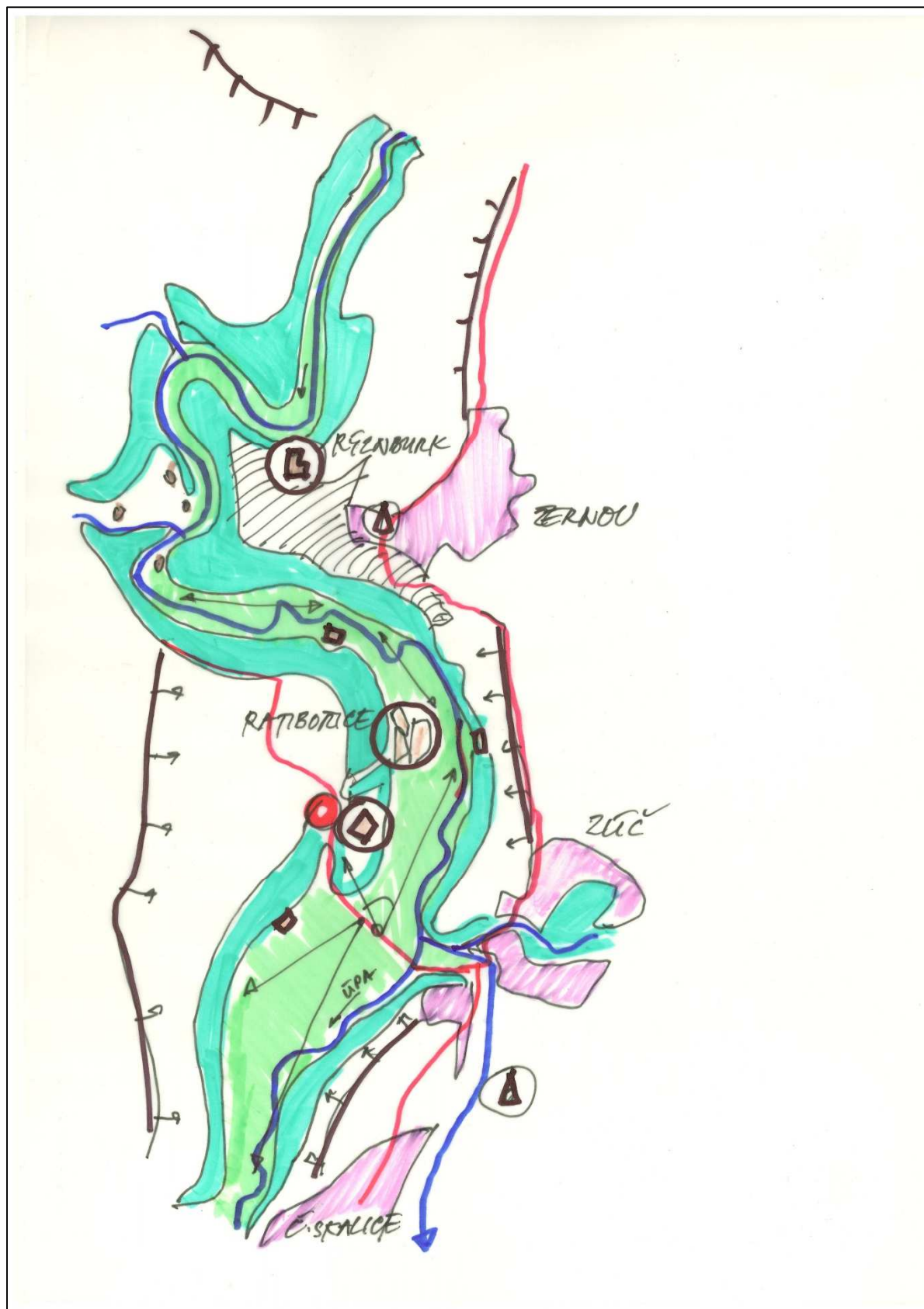
Podmínky pro zlepšení biodiverzity a ekologické stability	<p>Jedná se území ekologicky stabilní s dlouhodobě silným ekologickým a krajinářským potenciálem. Z hlediska fragmentace se jedná v úseku Česká Skalice-most u zříceniny Červená hora o okrsek s vyšší mírou fragmentace krajiny (turistika), severní část okrsku je fragmentována méně.</p> <p>V rámci ÚPD stabilizovat regionální biocentrum Babiččino údolí (RBC 526) a Údolí Úpy – Boušinská (RBC H006) a vedení regionálního biokoridoru (RBK 770) který tato biocentra spojuje. Navrhujeme zvážit vymezení biokoridoru jako složeného v šířce zahrnující jak vodní tok a nivu v údolí tak zalesněné svahy. V severní části okrsku sjednotit princip vymezení nadregionálního biokoridoru (K 36 MB). V rámci vymezení ÚSES v ÚPD dbát na nejnovější metodická doporučení MŽP (zejména reprezentativnost a typ spojovaných cílových společenstev, pro který je ÚSES vymezován).</p>
Podmínky pro využití brownfields a míst se zvýšenou ekologickou zátěží	<p>V okrsku nelze dle ÚAP ORP Náchod identifikovat žádné lokality s plochami starých ekologických zátěží. Lze konstatovat, že v rámci tohoto okrsku není nutno stanovovat podrobnější doporučení z hlediska starých ekologických zátěží.</p>

RÁMCOVÁ DOPORUČENÍ PRO OPATŘENÍ (VEŘEJNÁ SPRÁVA, SPRÁVCI ÚZEMÍ, VLASTNÍCI)

Doporučení pro zlepšení vodního režimu	<p>V rámci ÚSK byla podél toku Úpy rámcově vymezena údolní niva. Údolní nivu je nutné respektovat jako významnou plochu pro rozliv vod při povodňových stavech a jako lokalitu s významným biologickým a ekostabilizačním potenciálem. Většina území nivy je součástí NPP Babiččino údolí a podléhá tedy managementovým opatřením dle plánu péče o toto MZCHÚ.</p>
Doporučení pro zemědělství	<p>Na základě výsledků analytické části týkající se zemědělského půdního fondu v zájmovém okrsku lze konstatovat, že lze u řady pozemků v tomto okrsku identifikovat vysoké ohrožení vodní erozí. V rámci tohoto okrsku je doporučeno klást důraz na dodržování pravidel protierozní ochrany, především z hlediska organizačních a agrotechnických protierozních opatření.</p> <p>Jako nejproblematictější katastrální území se v rámci tohoto okrsku jeví k. ú. Ratibořice u České Skalice. V okrsku je doporučeno v maximální možné míře provádět obdělávání orné půdy po vrstevnici, vyloučit erozně nebezpečné plodiny z osevních postupů a realizovat další organizační a agrotechnická protierozní opatření. Doporučeno je rovněž členit rozlehlejší půdní bloky travnatými pásy. Na základě analýz vyplývajících z doplňujících průzkumů a rozborů a upřesňujících terénních průzkumů provedených v rámci návrhové části územní studie krajiny je tato opatření doporučeno přednostně realizovat na následujících půdních blocích: 3204/6 (k. ú. Ratibořice u České Skalice), 3001/4 (k. ú. Ratibořice u České Skalice), 2701/9 (k. ú. Červená Hora), 2709/1 (k. ú. Slatina nad Úpou) a 2004/7 (k. ú. Ratibořice u České Skalice).</p> <p>Z hlediska požadavků na realizaci podrobnějších protierozních opatření byla v rámci okrsku identifikovány tři půdní bloky, u kterých je doporučeno provést zatravnění. Tyto půdní bloky jsou zřejmé z mapových příloh územní studie krajiny. Dále by dle Plánu péče o národní přírodní památku Babiččino údolí na období 2016 – 2024 nemělo být prováděno zorání polí těsně k okrajům, především na hranici s cennými suťovými porosty. Je zde nutno ponechávat alespoň úzký nezoraný pruh.</p>

Doporučení pro lesní hospodářství	<p>V rámci nových výsadeb v okrsku je nutno respektovat stanovištní podmínky. V případě tohoto okrsku se jedná především o zvyšování zastoupení listnatých a smíšených lesních porostů. Mezi doporučené dřeviny patří např. dub zimní, buk lesní nebo habr obecný.</p> <p>Z hlediska těžebně-dopravních technologií bylo v rámci okrsku identifikováno několik porostů, ve kterých je doporučeno aplikovat specifické těžebně-dopravní technologie. Tyto lesní porosty jsou zřejmé z mapových příloh územní studie krajiny. Dále je dle Plánu péče o národní přírodní památku Babiččino údolí na období 2016 – 2024 vhodné provádět těžební zásahy v zimním období při zamrzlé půdě a optimálně při sněhové pokrývce (zajišťuje ochranu zvláště chráněných druhů, ochranu přirozeného zmlazení, ale omezuje také možnost šíření invazivních druhů rostlin).</p> <p>Opatření proti kalamitním škůdcům je třeba volit s ohledem na stupeň přirozenosti konkrétního lesního porostu. Použití insekticidů je s ohledem na výskyt vzácných chráněných druhů hmyzu v celém území NPP Babiččino údolí vyloučeno.</p>
Doporučení pro tvorbu ekologicky stabilní krajiny	<p>Většina území okrsku je součástí NPP Babiččino údolí a podléhá tedy managementovým opatřením dle plánu péče o toto MZCHÚ. Dále se jedná o plochy lesů, vodního toku a údolní nivy jako VKP, často v rámci regionálních až nadregionálních prvků ÚSES (biocentra nebo biokoridory). Celý okrsek je tedy vhodné chápat jako přírodně velmi cenný a jeho využívání primárně podřídít ochraně přírodních a krajinných hodnot.</p>
Doporučení pro prostupnost krajiny	<p>Migrační prostupnost bioty: Na vodním toku Úpy se nachází celkem 3 zmapované migračně neprostupné vodohospodářské objekty (dvě malé vodní elektrárny a Viktorčin splav na Starém Bělidle). Předmětné objekty je možné po příhodných úpravách překonat stávajícími vodními kanály (upravenými náhony mlýnů). Dále byl zmapován jeden komůrkový rybí přechod, u kterého nebyla ověřena jeho funkčnost a dále jez u přivaděče na Rozkoš je taky neprostupný – rybí přechod zde nefunguje na protivodní migraci.</p> <p>Migrace větších druhů savců je možná v rámci zalesněných svahů údolí.</p> <p>Lidská prostupnost:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Případná nabídka dalších turistických cest a okruhů vítána (mimo NPP BÚ), pokud nebude znamenat zateplené stavby a příjezdy aut k nim. • Důraz na přírodní materiály, nehluché povrchy cest a spíše s nenáročnými parterovými doprovody. • Jako zázemí pro cestovní ruch v NPP využít stávající objekty (např. Panský hostinec nebo budovy zámeckého dvory), odstranit dočasné stavby.
Ostatní doporučení	<p>Turistika: Přetíženost turistikou zatím představuje pouze sezónní problém kolize cyklistů a pěších v NPP. Všechny signály je třeba okamžitě řešit, ne odkládat, zvláště nárazové akce mohou způsobit dílčí devastace; Případná regulace návštěvnosti až v situaci častých a opakovaných vysokých zátěží území cestovním ruchem.</p> <p>Staré ekologické zátěže: Vzhledem ke skutečnosti, že v okrsku nebyly identifikovány žádné staré ekologické zátěže, není z tohoto hlediska nutno stanovovat žádné specifické doporučení.</p>

SCHÉMA KRAJINNÉHO OKRSKU

FOTODOKUMENTACE

Panorama Babiččina údolí s pohledem na zámek

Panorama Babiččina údolí pod Červenou Horou

Zámek v Ratibořicích

Pohled na Babiččino údolí v krajinné scéně

